

İklim Değişikliği ve Yaşlıların Destinasyon Tercihleri İlişkisi; Antalya/Konyaaltı İlçesi Örneği

Nebahat Neva Ulu

Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Antalya

Adres: Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Antalya

E-Posta: nevaulu@icloud.com

Geliş Tarihi: 29 Kasım 2023; Kabul Tarihi: 07 Aralık 2023

Doi: 10.5281/zenodo.12607979

Künye: Ulu, N. U. (2023). İklim Değişikliği ve Yaşlıların Destinasyon Tercihleri İlişkisi; Antalya/Konyaaltı İlçesi Örneği. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 20-33.

<https://orcid.org/0009-0002-9861-271X>

Özet

Antropojenik iklim krizi günümüz dünyası için gündelik hayatın gerçekliği olarak karşımıza çıkmaktadır. İklim değişikliği, sadece çevresel bir sorun değil, aynı zamanda yaşlı nüfusu da içine alarak çeşitli düzeylerde eşitsizlik sorunlarını kapsayan bir sosyal krizdir. Halihazırda tüm insanların hayatlarını çeşitli şekillerde etkilemektedir. Dolayısıyla, insanlar farkında olmadan pek çok değişim yaşayarak farklı adaptasyon pratikleri geliştirmektedir. Bu bağlamda, bölgede yaşayan 65 yaş üstü yaşlıların gündelik hayat pratiklerini çeşitli şekillerde etkileyen antropojenik iklim krizi, bu kesimlerin ülkemizde ziyadesiyle kısıtlı olan sosyalleşme mekanizmalarını da etkilemektedir. Bu çalışmayla, iklim krizinin Konyaaltı ilçesinde uzun yıllar yaşamış olan 65 yaş ve üstü yaşlı nüfusun yaşamlarına nasıl ve ne şekilde etki ettiği belirlenerek, kısıtlı aktiviteleri, destinasyon tercihleri, düşünceleri ve yaşadıkları değişimleri görünür kılmak amaçlanmıştır. Ayrıca, iklim krizi sonucu bölgedeki yıllar içindeki değişimlerin belirlenmesi de hedeflenmiştir. Çalışmanın örneklemini olarak ise Antalya/Konyaaltı ilçesi belirlenmiştir. Bu doğrultuda, 22.06.2023- 28.07.2023 tarihleri arasında bölgede yer alan huzurevleri, emekliler kahvesi ve yalnız yaşayan 9 yaşlı yetişkinler ile görüşmeler yapılmıştır. Nitel yöntemin gereklilikleri doğrultusunda tasarlanan çalışmada, veri toplama aracı olarak derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile gerçekleştirilerek katılımcıların onayı ile ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Elde edilen veriler, bir nitel veri analizi programı olan MAXQDA ile analiz edilmiştir. Antropojenik iklim değişikliği nedenleri ve sonuçları, yaşlılar açısından etkisi, yaşlıların sosyal hayatı, destinasyon tercihleri alt temalarıyla katılımcıların görüşlerine, deneyimlerine yer verilerek bulgular değerlendirilmiştir. Bu çalışma, insan hakları boyutuyla ele alınarak, yaşam seyri perspektifi kuramı ile temellendirilmiştir. Yapılan analizlere göre, yaşlılar iklim krizi etkisiyle yaz aylarında aşırı sıcak hava olaylarından kaynaklı hareketsiz kalarak (istemeden de olsa) daha serin bölgelere giderek, sıcaklıkların azalmasını beklemektedirler. Bu durum, yaşlıların zorunlu şekilde kapalı alanlarda sınırlı kalmalarına, fizyolojik ve psikolojik sıkıntılara sebebiyet vermektedir.

Anahtar Kelimeler:

Antropojenik · İklim Krizi · Yaşlılar · Destinasyonlar

The Relationship Between Climate Crisis and Destination Preferences of Older People; Antalya/Konyaaltı District Example

Abstract

Anthropogenic climate crisis emerges as the reality of daily life for today's world. Climate change is not only an environmental problem, but also a social crisis that encompasses inequality issues at various levels, including the older people. It currently affects the lives of all people in various ways. Therefore, people experience many changes without realizing it and develop different adaptation practices. In this context, the anthropogenic climate crisis, which affects the daily life practices of older people over the age of 65 living in the region in various ways, also affects the socialization mechanisms of these segments, which are extremely limited in our country. With this study, it is aimed to determine how and in what way the climate crisis affects the lives of the older people population aged 65 and over, who have lived in Konyaaltı district for many years, and to make visible the limited activities, destination preferences, thoughts and changes they experience. It is also aimed to determine the changes in the region over the years as a result of the climate crisis. Antalya/Konyaaltı district was determined as the sample of the study. In this regard, interviews were held with nursing homes, retirees' cafes and 9-year-old adults living alone in the region between 22.06.2023 and 28.07.2023. In the

study designed in line with the requirements of the qualitative method, in-depth interview technique was used as a data collection tool. The interviews were conducted with a semi-structured interview form and recorded on a voice recorder with the consent of the participants. The data obtained was analyzed with MAXQDA, a qualitative data analysis program. The findings were evaluated by including the opinions and experiences of the participants under the sub-themes of anthropogenic climate change causes and consequences, its impact on the older people and their social life, destination preferences. This study is based on the life course perspective theory, considering the human rights dimension. According to the analysis, the older adults, due to the climate crisis, remain inactive due to extremely hot weather events in the summer months and (albeit unintentionally) go to cooler regions and wait for the temperatures to decrease. This situation causes the older people to be confined to closed spaces and causes physiological and psychological distress.

Keywords:

Anthropogenic · Climate Crisis · Older Adults · Destinations

Giriş

İklim krizi günümüzde tartışmasız bir gerçekliktir ve bu krizin en önemli sorumlusu insanların eylemleridir. İnsan etkinlikleri doğanın kendi dengesini sürdürüebilme kapasitesini aşmış, bu da önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu durum doğada geri dönüşü olmayan izler bırakmaktadır. İklim, canlı bir mekanizma gibi etki ve tepki arasında çalışan bir yapıya sahiptir. Varlığımızın temelini oluşturan bu dünyada iklim, hayati bir rol oynamaktadır.

İklim değişikliği, "Nedeni ne olursa olsun iklim koşullarındaki büyük ölçekli (küresel) ve önemli yerel etkileri bulunan, uzun süreli ve yavaş gelişen değişiklikler" olarak tanımlanabilir (Türkeş, 1997, s. 36-37). Bu açıdan değerlendirildiğinde iklim bir sistem olarak ele alınmalıdır. Kendi içinde barındırdığı bir düzen ve mekanizma bulunmaktadır. İklim, doğal iç süreçler olarak adlandırılan yani kendi içinde gerçekleştirdiği her hareketi denge içinde yürütebilen bir sistemdir. Ancak insani tüm zararlı etkilerden dolayı kendini savunmaya da alabilir. Bu savunmanın ne zaman ve nasıl gerçekleşeceği noktasında ise insan bir bilinmezine içine düşmüş olur. Çünkü insanın bu noktada doğadan alacağı karşılığın şiddetini ve zamanını bilmesi zordur. İklim krizi küresel bir sorundur. Bu sorun ülke, kişi, toplum ayırmaksızın gerçekleşmektedir. Ancak bu krize eylemleri açısından çok az etki eden gruplar mevcuttur. Özellikle toplumların kırılgan grupları içerisinde yer alan yaşlılar, bu krizden en fazla etkilenebilecek olan kesimdir. Halihazırda kısıtlı bir hayat süren ve yaşlılığın getirmiş olduğu çeşitli sağlık problemleri yaşayan bu grup, iklim krizinin getirmiş olduğu sert etkilerin doğrudan mağduru olabilecek durumdadır. Ülkemizde ziyadesiyle görünmez konumda olan yaşlı nüfus, ekonomik, sosyal ve sağlık alanlarında karşılaştıkları zorluklarla mücadele etmektedir. Yaşlılar, iklim krizinin etkisiyle yaşla gelen gündelik zorluklarla başa çıkmakta daha da zorlanabilirler.

Yaşa bağlı olarak halihazırda sınırlı olan hareket alanlarının bu krizin etkisiyle daha da kısıtlanması, onların sosyal hayatlarını büyük ölçüde etkileyebilir. İklim krizinin artan etkileri, yaşlı nüfusun refahını ve sosyal katılımını tehlikeye atabilir. Bu durum, acil önlemler ve destekler gerektirebilir; aksi takdirde yaşlıların yaşamları daha da zorlaşabilir. Özellikle, ülkemizdeki kırsal bölgelerde hayatlarını sürdüren yaşlılar, iklim krizinin getirmiş olduğu olumsuz sonuçlardan doğrudan etkilenmektedir. Bu bölgelerde tarım alanları ve gıda üretimi gibi unsurların gerçekleşmesinde bölgedeki yaşlı nüfus istihdam edilmekte ve tarım sektörü üzerinden geçimlerini sağlamaya çalışmaktadırlar (Arun, KarademirArun, & Kocabıyık, 2021, s. 8). Bu bağlamda, yaşlıların iklim krizinin etkisiyle sağlık problemlerinin artması ve yaşam alanlarının daralmasının yanı sıra üretim ve tarımsal faaliyetlerinin de kısıtlandığını söylemek mümkündür.

İklim krizi, yapısı itibarıyla kaotik ve uzun süre yayılan bir sorundur. Bu kriz, aslında halkı tehdit eden bir sağlık sorunudur. Özellikle yaşlılar açısından değerlendirildiğinde etkisi çok daha önemli bir boyuta ulaşmıştır. 2003 yılında Avrupa'da görülen sıcak hava dalgasında çok sayıda yaşlının vefat etmesi, konuya daha fazla dikkat çekilmesine neden olmuştur. Aslında yaşlanma ve yaşlılık bir problem değildir; ancak alt yapısı, kaynakları, fiziksel koşulların yeterli olmaması, yaşlanma sürecindeki ülkeler açısından bir sorundur (Arun, 2016).

Bu çalışmada, Antalya/Konyaaltı ilçesinde uzun süre yaşamış 65 yaş ve üstü yaşlıların, iklim krizinin artan hava sıcaklığı nedeniyle yaz aylarında yaşam alanlarının değişimi ile yer değiştirme eylemleri ve destinasyon tercihlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yıllar bazında artan bu krizin Konyaaltı ilçesindeki yaşamlarını sürdüren yaşlıların sosyal hayatlarına, nasıl ve ne şekilde etkisi oldu-

ğu sorularına yanıt aranmıştır. Belirlenen bu çerçevede yaşlılar tarafından, antropojenik iklim krizi etkisiyle, bölgede yıllar içindeki meydana gelen değişimlerin karşılaştırmaları da hedeflenmiştir.

Arka Plan

Antropojenik iklim krizi, birçok bölgede kuraklık olasılığının, şiddetinin ve toplumsal etkilerinin artmasına neden olmuştur. 1979 ve 2019 yılları arasında, dünya çapında kuraklığa bağlı afet olayları milyarlarca dolarlık hasara neden olmuştur. Sel ve kuraklık nedeniyle gözlemlenen ölüm ve kayıplar, yüksek hassas bölgelerde çok daha artmıştır. Bu durumun, insan etkinliği nedeniyle gerçekleştiğini söylemek mümkündür (IPCC, Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability , 2022).

Özellikle iklim değişikliği bağlamında toplumun savunmasız gruplarına da dikkat çeken IPCC 2022 raporu detaylı şekilde incelendiğinde durumun toplumsal yapı bağlamında da etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiği önem arz etmektedir. Raporu göre; iklim değişikliği, küresel hidrolik döngüsünü, kuraklığı, gıda güvenliği gibi riskleri artırarak toplumun savunmasız gruplarına büyük oranda etki etmiştir. Artan su kıtlığı ve daha fazla suya maruz kalma sel gibi aşırı olaylar, sosyoekonomik sıkıntılara da yol açmıştır. Özellikle düşük gelirli ülkelerdeki yoksullar, kadınlar, yaşlılar, çocuklar gibi dezavantajlı grupların ve yerli halkların bu krizin getirdiği sonuçlardan doğrudan etkileneceği bildirilmiştir (IPCC, Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability , 2022).

Birleşmiş Milletler Afet Risklerinin Azaltılması Dairesi (UNDRR) tarafından sunulan rapora göre, son 20 yılda kayıtlı olan 6457 doğal afetlerin %90'ı sel, fırtına, sıcak hava dalgası, kuraklık ve diğer iklim unsurlarından oluşmaktadır. Bu aşırı bozulma, insanın kendi eliyle yaratmış olduğu bir tehdittir. Elbette doğal süreçler vardır. Ancak insan eliyle olan bu bozulma doğanın kendi kendini onarmasına izin vermez. Son dönemde, iklim değişikliğinin, nükleer tehlike ve terörizmin ötesinde, gezegendeki tüm canlıları kapsayan potansiyel bir yok oluş tetikleyicisi olarak algılanması giderek yaygınlaşmaktadır (Aksoydan, 2020, s. 32). Bu bağlamda, iklim krizi ve krizin ağır getirisi ile karşı karşıyayız. Bu süreç, yaşam alanlarımızın her alanını ilgilendiren bir süreçtir. Ancak krizin en çarpıcı etkisi IPCC'nin güncel raporunda da belirttiği üzere toplumların kırılgan kesimlerine olan etkisidir. Yaşlı-

lar, bu krizden en fazla etkilenecek kırılgan gruplar arasında yer almaktadır. Özellikle sıcak hava dalgaları, 65 yaş ve üstü yaşlıları ciddi ölçüde etkilemektedir. Bu hava dalgalarının olduğu dönemlerde 65 yaş üstü yaşlıların ölüm ve acil servislere başvuru oranlarında artış gözlemlenmektedir. Sıcak havaya bağlı ölüm oranlarının mega kentlerde daha da artış göstereceği beklenmekte olup her 1 derecelik artışın ölüm oranlarında %1-4 arasında artışa sebebiyet vermesi beklenmektedir (Vaizoğlu & Abuduxike, 2022, s. 9-43).

Antropojenik iklim krizinin neden olduğu tek sorun sıcak havalar değildir. Özellikle sıcak havalara bağlı çıkan yangınların da 65 yaş üstü bireylere etkisi oldukça fazladır. Yangınlar, solunum sistemi sorunlarına neden olacak ortamı yaratmakta ve kanserojen etkili maddeleri açığa çıkarmaktadır. Bu zararlı maddelerden kaynaklı nedenler, yaşlıların kalp ve solunum sistemi sorunlarına sebebiyet vermektedir. Özellikle yangınlar esnasında vefat eden yaşlıların çoğunun hareket kısıtlılığı olduğu belirtilmiştir. İklim krizinin yaşlılara dolaylı etkisi ise kuraklık, sel vb. olaylar sonrasında gıdaya kolay ulaşamamaları ve dolayısıyla yetersiz beslenmeleri sonucunda birçok hastalıkların tetiklenmesidir. Yaşlıların besin değeri düşük ve temiz olmayan gıdaları tükettiği belirlenmiş olup bu durum iklim krizinin sonuçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Vaizoğlu & Abuduxike, 2022, s. 9-43).

“Yaşlılar iklim krizine bağlı afetlerden en fazla etkilenen toplumsal kesimlerden birisi. Uluslararası insan hakları hukuku kapsamında devletler ve sorumlu diğer taraflar iklim krizinin etkilerine karşı tedbirleri alırken yaşlı haklarını korumakla yükümlü. Ancak iklim krizine bağlı afetlere karşı tedbirleri alırken mutlaka akılda tutulması gereken önemli bir husus var: yaşlılar homojen toplumsal bir grup değil!” (Arun & Karademir Arun, 2023, s. 9).

İklim krizinin sonuçları bakımından olumsuz etkilenen kırılgan gruplardan biri olan yaşlıların, yaşanan bu krizin sonucuna bağlı olarak eşit şekilde etkilenmesinden söz etmek mümkün değildir. İçlerinde dul, engelli, yalnız yaşayan, hiç evlenmemiş, demans/alzheimer hastaları, göçmen yaşlılar gibi çeşitli kesimlere ayrılmış olan yaşlılar, özellikle iklim krizine bağlı afetlerden orantısız şekilde etkilenmektedir (Arun & Karademir Arun, 2023, s. 9). Özellikle yaşlılar var olan krizin etkisinin azaltılması ve çözüm üretilmesi noktasında

ihmal edilmemesi gereken kırılgan grupların başında gelmelidir. İklim krizine bağlı gerçekleşen güncel 39 vakaya göre özellikle yaşlılar şiddet, ihmal, istismar ve yaş ayrımcılığına bağlı olarak hak ihlallerine uğramıştır (Senexizleme, 2023). Bu bağlamda, başta Avrupa insan hakları sözleşmesi ve uluslararası düzeyde yayınlanan insan hakları sözleşmelerince güvence altına alınmış olan yaşam hakkı, barınma hakkı ve özellikle çevre güvenliği hakkının ihlal edildiği gözlemlenmektedir (Arun & Karademir Arun, 2023, s. 40). Yaşlı hakları ulusal eylem planı (2023-2025) amaç bölümünde yer alan “yaşlı bireylerin diğer herkes gibi toplumsal hayatta bağımsız bir şekilde yer alabilmeleri için tüm insan hak ve özgürlüklerinden yararlanmaları ve kendileriyle ilgili karar süreçlerine katılımı esastır.” maddesi yer almaktadır. Bu maddeye göre yaşlıların toplumsal hayata katılımı ile amaç ortaya konmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023, s. 25). Türkiye’de yerel yönetimler iklim müdürlükleri kurarak iklim krizinin sonuçları ve etki alanı açısından çalışmalar yürütmektedir. Ancak iklim krizinin yaşlılar üzerine etkisi hakkında detaylı hiçbir veri bulunmamaktadır (Arun & Karademir Arun, 2023, s. 39).

Sosyalleşme yaşlılar açısından çok önemlidir. Sosyal ilişki çeşitliliği, yaşlıların hayatlarına anlam katmaktadır. Bu ilişkiler sosyal çevrelerindeki arkadaşları, aile bireyleri, eşleri, akrabaları şeklinde nitelendirilmektedir. Bu sosyal ilişki ağında var olan kişilerle herhangi bir sorun yaşanması çeşitli sosyal sorunları da getirmektedir (Demirbaş, 2018, s. 118-133). Şüphesiz ki, yaşlı nüfusu olan ülkeler sosyal, sağlık, ekonomik alanda birçok yenilikçi ve uzun vadeli çözümler üretmelidir. Bu durum, ülkelerin politika geliştiricilerinin konusu geçen alanlarda mevcut politikalarını gözden geçirmesi ve değerlendirmesiyle gerçekleşebilir. Bu bağlamda, yaşlı bireylerin üretken ve topluma entegre olacak şekilde yer almasını sağlayacak yaşlanma stratejilerinin belirlenmesi, yaşlanan toplumlar açısından önem arz etmektedir (Oğlak, 2018, s. 223).

İklim krizi etkisi bir insan hakkı boyutu olarak değerlendirilmelidir. İklim krizinin yarattığı çarpıcı etki yaşlıların özgürlüklerinin ve sosyalleşmelerindeki tehdidin, insan hakları açısından ahlaki bir değerlendirme ile ele alınması gerekmektedir. Var olan haklar açısından değerlendirmenin yanı sıra, sahip olunan haklara yenilerinin eklenmesi bu noktada ahlaki bir yükümlülük olarak değerlendirilmelidir.

Temelde insan hakları hukuk kurallarına bağlılıktan ziyade etik bir yaklaşımı barındırmaktadır (Roschmann, 2021, s. 1165-1166). Bu çalışmanın incelediği sorunu insan hakları boyutuyla ele almanın, araştırmancının amacı ve vurgulamak istediği noktaları daha açık bir şekilde ortaya koyacağı düşünülmektedir. Araştırmancının desteklediği kuramsal arka planını ise “yaşam seyri perspektifi” oluşturmaktadır. Yaşam seyri perspektifi, yaşlıları sadece 65 yaş ve üzeri bireylerle sınırlamak yerine yaşlıların deneyimlerini daha kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlar. Sadece yaşlarına dayalı bir tanımlama, ayrımcı algıların devam etmesine neden olabilir. Bu nedenle yaşlı bireyleri sadece yaşlarına göre değil, deneyimlerine, ihtiyaçlarına ve katkılarına dayalı olarak değerlendirmek daha adil bir yaklaşım olabilir (Arun, 2018, s. 7-20). Yaşlılık sosyolojisi alanındaki araştırmaların odak noktası, yaşlılık ve yaşlanma deneyimini bireysel ve toplumsal boyutlara çekmektedir. Çeşitli araştırmalar, yaşlılık dönemindeki sosyal ilişkiler, yapısal eşitsizlikler, yaşlıların sosyal katılımı ve bireysel ihtiyaçlarının korunması gibi konuları inceleyerek, yaşlılığın etkilerini anlamak ve çözüm üretmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Yaşam seyri perspektifi, yaşlılık ve daha önceki yaşam aşamaları arasında ilişki kurulmasını sağlamaktadır (Akış & Yaylagül, 2020, s. 292-293). Bu bağlamda, araştırmancının amacı doğrultusunda yaşlıların Antalya/ Konyaaltı ilçesindeki geçmiş yaşantıları, eylemleri hakkında bilgi edinerek, bugün ilçedeki iklim krizinin etkilerinden geçmiş faaliyetlerinin nasıl ve ne yönde değiştiğinin kıyaslanması önemlidir.

Yukarıdaki arka plandan hareketle, Antalya’nın Konyaaltı ilçesinde yaşayan 65 yaş ve üstü yaşlıların, bölgedeki antropojenik iklim krizi etkisi altındaki yaşamlarını, günlük aktivitelerini, destinasyon tercihlerini ve yaşadıkları değişimleri anlamak amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Bu nedenle, bölgede yaşayan yaşlıların, görüşleri ve yaşadıkları değişimleri tespit etmek hedeflenmiştir. Sahadan elde edilen verilerle, bölgedeki antropojenik iklim krizinin yaşlılar üzerindeki etkisini anlamak, yaşlılar için nasıl çözümler üretilebileceğine dikkat çekmek ve bu konudaki eksiklikleri gidermek amacıyla hazırlanan bu çalışmanın, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada, 65 yaş ve üstü yaşlıların iklim kri-

zine bağlı yer değiştirme ve destinasyon tercihleri incelenecektir. Bu doğrultuda, araştırma soruları gereği çalışmada anlamacı yorumlamacı yöntem benimsenerek nitel araştırma deseninin kullanılması uygun görülmüştür.

Nitel araştırmada, önemli olan konunun göz ardı edilen noktalarına değinmek ve derinlemesine araştırmaktır. Bu bağlamda, nitel yöntemin gereklilikleri doğrultusunda tasarlanan bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılacak teknik ise derinlemesine görüşme tekniğidir. Derinlemesine görüşme ile iklim krizinin 65 yaş ve üzeri yaşlıların sosyalleşmesinin, gündelik yaşantılarının ve destinasyon seçimlerinin nasıl etkilendiği irdelenecektir. Araştırmanın örnekleme, nitel çalışmanın gerekliliği doğrultusunda amaçlı örneklem olarak belirlenmiştir. Amaçlı örneklemin bir türü olan kartopu örneklem yöntemi kullanılarak katılımcılara ulaşılmıştır. Bu örneklem belirleme tekniği ile benzer etkileri yaşayan bir başka kişiye daha hızlı şekilde ulaşmak amaçlanmıştır.

Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme-mülakat tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara, araştırma konusunun gerekliliği doğrultusunda yarı yapılandırılmış 11 soru hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular, araştırma amacının hedefleri ile paralellik oluşturmaktadır. Görüşmenin seyrine göre, katılımcılara ilave sorularla konu hakkındaki edinilen verinin derinleşmesini sağlamak hedeflenmiştir. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce katılımcıların rızası alınarak, araştırmanın amacı detaylı bir şekilde açıklanmış olup görüşmeler, katılımcıların onayı ile ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Böylelikle katılımcıların gönüllü bir şekilde araştırmaya katılması sağlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini Antalya/Konyaaltı ilçesindeki yaşlı bakım evleri, huzur evleri, yalnız yaşayan yaşlılar ve emekliler kahvesi oluşturmaktadır. Araştırmanın saha sürecine öncelikle emekliler kahvesinde başlanmıştır. Buradaki görüşmelerden önce ilçenin bağlı olduğu Konyaaltı Belediyesindeki yetkili birimlerden izin alınmıştır. Yerel yönetimlerin son dönemde faaliyete geçirdiği emekliler kahveleri, yaşlı yetişkinlerin aktifleşmesini sağlamak amacıyla önemli bir alandır. Bu mekanlarda yaşlıların etkinlikleri, bu alanlardaki etkinliklerin yaşlılar üzerindeki etkisi ve yaşlıların bu tür yerlerin oluşumuna yönelik düşünceleri değerlendirilmek üzere görüşmelere öncelikle il-

çede bulunan emekliler kahvesinden biri olan Uncalı mahallesinde başlanmış olup, Liman mahallesindeki görüşmelerle devam edilmiştir. İlçedeki huzur evleri ve bakım evleriyle görüşmeler ise yetkili müdürlerden izin alınarak katılımcıların gerekli sağlık şartları göz önüne alınması kaidesiyle yapılmıştır. Bu görüşmelerdeki 3'ü kadın 1'i erkek olan katılımcıların görüşmeyi yarıda keserek devam etmek istememeleri nedeniyle görüşmeler verilere eklenmemiştir. Ayrıca bakım evleri ve huzur evlerindeki yaşlıların çoğunun demans ve alzheimer hastası olmaları nedeniyle, görüşmeler huzur evleri ve bakım evleri açısından az katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen örneklemlerden toplamda 9 yaşlıyla görüşmeler tamamlanmıştır.

Öncelikle katılımcılardan elde edilen ses kayıtları deşifre edilerek belge dosyası oluşturulmuştur. Deşifre edilen belgeler, veri analiz programı olan MAXQDA yazılımına aktarılmıştır. Böylelikle program üzerinde bir proje dosyası oluşturulmuştur. Veriler üzerinde, Strauss & Corbin'in nitel araştırma kodlama paradigması göz önüne alınarak kodlamalar yapılmıştır. Öncelikle open code (açık kodlama) yapılmıştır. Ardından exen code (eksen kodlama) ile elde edilen kodlamalar birleştirilmiştir ve alt temalara ayrılmıştır. Oluşturulan alt temalar ile araştırmanın ana başlıkları düzenlenmiştir. Son olarak selective code (seçici kodlama) ile araştırma temalaştırılmıştır. Bu analiz yöntemi ile veriler için örnek kod kitabı oluşturulmuştur (Strauss & Corbin, 1998, s. 123-163).

Veriler yazılım programına aktarıldıktan sonra yukarıda belirtilen çözümlenmeler ile araştırma analiz edilerek sistem üzerinde belge dosyaları oluşturulmuştur. Veriler üzerinde "kod alt kod modeli" ile işaretlemeler yapılmıştır. Böylelikle verilerin görselleştirilmesi, analizin daha net ve anlaşılır hale gelmesini sağlamıştır. Her kod modelinin yanında yer alan belge temelli kodlama ve kod temelli kodlama alanlarından oluşan frekanslar verilmiştir. Belge temelli kodlama, işaretlenen kodun kaç görüşme belgesinde yer aldığını göstermektedir. Kod temelli kodlama ise kodun belgeler içerisinde kaç defa tekrar ettiğini göstermektedir. Bu frekanslarla araştırmacının analiz sırasında bulguları yönlendirmesinin önüne geçilmektedir. Bu araştırmanın analizi sırasında ise kod modellerinden "kod temelli kodlama" ile veriler üzerinde toplamda 268 işaretleme yapılmıştır. Bu işaretlemelerin ardından yaratıcı kodlama bölümünde ve-

riler üzerinde işaretlenen kısımlar tasnif edilerek alt temalar elde edilmiştir. Böylelikle araştırmanın teması belirlenerek alt tema ve en sık kodlanan bölümler tablo haline getirilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 1'de "kod temelli kodlama" ile elde edilen kod kitabı yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırma kod kitabı

TEMA	ALT TEMA	KOD
Antropojenik İklim Krizi	1. Antropojenik İklim Değişikliği Nedenleri	1.1 Ağaçlık alanların Yok Edilmesi 1.2 Binaların Artması 1.3 İnsan Eylemleri 1.4 Nüfus Artışı
	2. Antropojenik İklim Değişikliği Sonuçları	2.1 Mevsim Değişimi 2.2 Doğanın Dengesinin Bozulması
	3. Yaşlılar Açısından Etkisi	3.1 Psikolojik Etkiler 3.2 Sağlık Sorunlarında Artış
	4. Yaşlıların Sosyal Hayatı	4.1 Evden Çıkamamak 4.2 Eylemlerin Kısıtlanması
	5. Destinasyon Tercihleri	5.1 Yayla

Tablo 2. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcı Numarası	Yaş	Cinsiyet	Medeni Hali	Çocuk Durumu
K1	72	Kadın	Dul	3
K2	72	Erkek	Evli	2
K3	65	Kadın	Hiç Evlenmemiş	Yok
K4	83	Erkek	Evli	3
K5	87	Kadın	Dul	3
K6	65	Kadın	Evli	4
K7	79	Erkek	Dul	1
K8	66	Kadın	Dul	1
K9	90	Erkek	Dul	Yok

Tablo 3. Katılımcıların demografik özellikleri

Eğitim Durumu	Meslek	Özel Durum	Görüşme Tarihleri
İlkokul	Ev hanımı	Kanser Hastası	22.06.2023
Üniversite	Emekli Öğretmen	Yok	22.06.2023
Ortaokul	Ev hanımı	Engelli	22.06.2023
İlkokul	Firma Yöneticisi	Engelli	24.06.2023
Hiç Okula Gitmemiş	Ev hanımı	Yok	24.06.2023
Ortaokul	Ev hanımı	Yok	2.07.2023
Üniversite	Emekli Öğretmen	Huzurevi	19.07.2023
Üniversite	Emekli Memur	Huzurevi- Engelli	28.07.2023
Üniversite	Emekli Memur	Huzurevi	28.07.2023

Bulgular

Demografik Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcılar, Antalya/ Konyaaltı ilçesinde yaşayan 65 yaş ve üstü yaşlılar olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların demografik bilgileri Tablo 2 ve Tablo 3'te yer almaktadır.

Görüşmeler, 22.06.2023- 28.07.2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Katılımcılar K şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların 5'i kadın 4'ü erkek yaşlılardır. Katılımcı profili belirlenirken, özel durumlar göz önünde bulundurularak seçimler yapılmıştır. Oluşturulan profile göre; 1 kanser hastası ve dul kadın katılımcı, 1 engelli ve hiç evlenmemiş kadın katılımcı, huzurevinde engelli ve dul kadın katılımcı ve 1 engelli erkek katılımcılarda görüşmelere dahil edilmiştir. Böylelikle araştırmanın amacı doğrultusunda tek bir katılımcı profili yerine, farklı sorunlar ile baş etmek zorunda olan yaşlı kesimleri de dahil ederek, araştırmanın bulguları yorumlanırken konunun çoklu boyutlarla ele alınması hedeflenmiştir.

İlk olarak katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, katılımcılardan 4 kişi üniversite mezunu, 2 kişi ortaokul mezunu, 2 kişi ilköğretim mezunu ve 1 kişi hiç okula gitmemiş olarak belirlenmiştir. Üniversite mezunlarından 3 kişi erkek katılımcıdır. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre eğitim düzeylerinin düşük olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların yaş kriterleri de birbirlerinden farklılık göstermektedir. Katılımcıların, eğitim düzeyleri ve farklı yaş gruplarından oluşları, yaşlılıktaki bakış açıları ve görüşlerinin değerlendirilmesi açısından araştırmanın analizi için önemli bir nokta olarak görülebilir. Araştırmanın temel amaçlarından biri de Antalya/ Konyaaltı ilçesinin antropojenik iklim krizi nedeniyle yıllar içerisindeki değişiminin vurgulanmasıdır. Bu bağlamda, katılımcıların yaşlarının farklılığı ve deneyimleri bölgenin yıllar içindeki değişiminin karşılaştırılması açısından belirleyici unsurlardan olmuştur. Bir diğer çarpıcı unsur ise 4 kadın katılımcının ev hanımı olmasıdır. Bu kadın katılımcılardan 1 kişi kanser hastası, diğer kadın katılımcının ise engelli, hiç evlenmemiş ve yalnız yaşaması, araştırmanın yorumlanmasında dikkat çekilmesi gereken önemli unsurlardan bir tanesidir. Huzurevinde yaşayan ve araştırmaya dahil olan 3 katılımcıdan 2 kişi erkek, 1 kişi ise kadındır.

Kadın katılımcının engellilik durumu mevcuttur. 1 erkek katılımcı ise duldur ve çocuğu yoktur.

Nitel Bulgular

Nitel bulguların değerlendirileceği bu bölümde, araştırma kod kitapçığında yer alan Antropojenik İklim Değişikliği Nedenleri ve Sonuçları, Yaşlılar Açısından Etkisi, Yaşlıların Sosyal Hayatı ve Destinasyon Tercihleri alt temaları ile katılımcıların görüşlerine ve deneyimlerine yer verilerek bulgular değerlendirilecektir.

Antropojenik İklim Değişikliği Nedenleri

Araştırmanın amacı doğrultusunda şekillenen bu alt başlık, verilerin analizi esnasında katılımcıların üzerinde yoğunlaştığı en çarpıcı başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu paralellelikle 9 katılımcının kodlama analizi doğrultusundan yola çıkarak katılımcılar Antropojenik iklim değişikliği nedenlerini; bina sayılarının artması, eğitimsizlik, nüfus artışı, ağaçlık alanların yok edilmesi, bilinçsizlik, kontrolsüz insan eylemleri ve bunun doğrultusunda oluşan mevsim değişikliği, aşırı hava olayları olarak ele almışlardır. Bu bağlamda K2 özellikle eğitim ve bilinçlenme konusuna vurgu yaparak konuyu şu şekilde aktarmıştır:

"Acil şekilde insanların bilinçlenmesi gerekmektedir. Özellikle okullarda bunun için eğitimler vermeliyiz, bilinçlendirmeliyiz. Çevreye sahip çıkmanın temeli başta kendini eğitmekle alakalı. Kendine saygılı olan çevreye zaten olur. Bu nedenle, hem kendimizi hem de çevremizi duyarlı olmaya davet etmeliyiz."(K2, Erkek, 72 yaşında).

K2 emekli bir öğretmen ve özellikle eğitim vurgusu yaparak bireylerin çok küçük yaşlardan itibaren doğaya ve insan harici yaşayan tüm canlılara saygılı olarak eğitilmesinin önemli olduğunu altını çizmiştir. Çünkü ona göre "Her şey bizimle başlar, bizimle biter. Biz önce bir olmalıyız. Böylelikle güçlü oluruz." K4 ise eğitime vurgu yapan bir diğer katılımcımızdır. Ona göre:

"Doğayı temiz tutacaksın ki karşılığı güzel olmalı. Eğer kötü davranırsak kötü sonuç elde ederiz. Devlet, insanları eğitmeli. Okullarda başlamalı bu temizlik eğitimi. Ailede başlamalı. Öyle sigara atmamalı, çöp atmamalı, ağaçları yok etmemeli."(K4, Erkek, 83 yaşında).

K8 ise bu krizin etkisinin en önemli unsurunun insanların eğitimsizliği ve cehaleti ile ilişkilendiren bir başka katılımcımızdır. Ona göre:

“Çok fazla okumalıyız. Cahilliği yok etmeliyiz. Bilinçsiz insanların eğitilmesi şart ancak çok geç kalmış olabiliriz. O kadar bencilce hareket ediyoruz ki akıl alır gibi değil. Bireysel olarak en basiti doğaya çöpünü atma mesela. Denizi kirlenme, bulduğun gibi bırak. Bunlar zor değil. Daha çok bilinçlendirilme yapılmalı. Televizyonlar, dergiler, makaleler yayınlanmalı ki dikkat çeksin. Yeşil alana sahip çıkalım” (K8, Kadın, 66 yaşında).

Elde edilen veriler doğrultusunda katılımcılar, yaşanan bu iklim değişikliğinin en temel nedenini bilinçsizliğe, eğitimsizliğe ve toplumumuzun daha çok okuması gerektiğine bağdaştırmışlardır. Bu temel çıkarımlar doğrultusunda insani faaliyetlerimizin daha kontrol edilebilir olacağını çıkarımını yapmak mümkündür. Çünkü eğitime önem veren toplumun, faaliyet gösterdiği eylemler de ona göre şekillenecektir. Yaşanılan bu mevcut krizin en önemli nedenleri aslında insan eylemleridir. Bu bağlamda, katılımcıların bu eylemlerin en temel nedenini eğitimsizlikle bağdaştırmaları en çarpıcı vurgudur. Göze çarpan bir diğer önemli nokta ise Antalya/Konyaaltı ilçesindeki bina sayılarının artması doğrultusunda ağaçlık alanların yok edilmesi ve buna bağlı olarak artan sıcaklık vurgusudur. Bu bağlamda K5’in yorumu şu şekildedir:

“O zamanlar bina yokken denizden gelen esintileri her yerde hissederdin. O zamanlar daha iyiydi niye iyiydi biliyor musun? Apartman yoktu. Esintiyi kesmiyordu. Ama şu binalar yapılabildi iklim şaşırdı. Mesela o kadar çok çarpık binalar var ki sıcaklık evlere yani betona vuruyor, bize de daha sıcak olarak yansıyor. İç içe binalar olunca ne olacak? Yapıları da çarpık bir şekilde imar ettiler. Ee böyle olunca ne olur? İklim dengesi şaşar. Ağaçları kesersen işte bu olur”(K5, Kadın, 87 yaşında).

K9 ise Antalya/Konyaaltı ilçesindeki mevsimsel değişimi, bina sayısı ve ağaçlık alanların yok edilmesiyle ilişkilendirerek şunları eklemiştir:

“Binaların çok olması, yeşil alanların yok olması sonucu Konyaaltı mahvoldu. Önceden hava katlanılabildi. Şuana geldiğimizde nefes alacak yer kalmadı ki. Nem oranı daha da arttı. Nedeni ise ağaçların yerine binaların olması olabilir. Ağacın olduğu yerde nefes alınır. Ancak bu kadar nüfus artışı varken bu binalar varken ağaçların olmaması şaşırtıcı. Antalya genel olarak ye-

şil alandı, kırlıktı. Bu binaların plansız olması da iklim krizini tetiklemektedir. Yani bu sıcaklık artışı, ağaç olan Konyaaltı’nda daha katlanılabılırken, bina haline gelince katlanamıyorsak oturup düşünmemiz gereklidir.”(K9, Erkek, 90 yaşında).

Yaşanılan bu krizin nedenlerinden en önemlisi ağaçlık alanların yok edilerek bina sayılarındaki artış olarak değerlendirmek mümkündür. Özellikle Antalya/Konyaaltı ilçesindeki çarpıcı değişim göz önüne alındığında son yıllardaki nüfus artışı ve artan göç oranları, ilçede var olan yeşil alanların yok edilerek yerleşim yerlerine çevrilmesine neden olmaktadır. Tabi bu bina artışlarının hesabını yaparak, çevreye uyumlu bir düzenle alanların imara açılması en önemli noktadır. Konyaaltı ilçesinin en önemli özelliği ağaçlık alanlarıdır. İlçe mandalina, portakal, limon, zeytin ağacı gibi çeşitli ürünlerin yetiştirildiği en önemli bölgelerden bir tanesidir. Ancak son yıllardaki yapılaşmalar ilçenin bu özelliğini yitirmesine sebep olmuştur. Tabi bu durum bölgenin en önemli tarımsal ürünlerinin üretiminin sektöre uğraması demektir. K5, bölgede 50 yıldır yaşamış ve bölgenin çarpıcı değişimine hâkim olan biri olarak konuyla alakalı şunları iletmiştir:

“İnsanlar çoğaldı tabi. Nüfus arttıkça kirlilikte arttı. Arazileri işgal ettiler. Antalya böyle değildi. Kasaba gibiydi. Yemyeşildi. İnsanlar çoğaldıkça da doğaya olumsuz etkiliyor. Bak önceden Konyaaltı denizinin dibini görürdük. Çok berraktı. Şimdi kirliliği, yediklerini atmışlar içtiklerini atmışlar. İklim ne yapsın? Geri dönüşü olmayacak şeyler yapıyoruz. Bir de önemli nokta Konyaaltı’nda tarım alanları da vardı. Ekim yapardık, dikedik bereketli toprakları da vardı yani, şimdiyse bina. Önceden o kadar bereketliydi ki ucuza satılırdı. Hatta bedavaya bile verilir. Aha şimdi apartman bak. Gidin apartmanı yiyin şimdi. İklim değişmez mi? Kendi ellerimizle yaptık. Hayır bak bir de buralar çorak, çamur, kum... diktiler binaları buraya yarın bir deprem olsa bittik. Hem doğanın katili hem insanların da katili olurlar”(K5, Kadın, 87 yaşında).

Katılımcılardan elden edilen veriler doğrultusunda, Antalya/ Konyaaltı ilçesinde geçmiş yıllara göre ciddi ölçüde değişim olduğunu söylemek mümkündür. Antalya, Köppen iklim sınıflandırmasına göre, yazları kurak, kışları ise ılık geçen Akdeniz iklim özelliğine sahip bir şehirdir (Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü, 2017). Ancak bölgedeki yıllar içindeki değişimi ve artan sıcaklıkları, insan faaliyetlerindeki kontrolsüzlüğe ve aşırıya bağlamak mümkündür. Katılımcılar, ilçede önem-

li bir değişim olduğunu, yapılaşmanın arttığını ve buna bağlı olarak yeşil alanların yok edildiğini dile getirmişlerdir. Geçmiş yıllara göre ilçenin bu çarpıcı değişiminden kaynaklı yaşlıların, faaliyetlerinin kısıtlandığını, buna bağlı olarak ilçenin kontrolsüz yapılaşma ile eski yeşil görüntüsünden uzaklaştığını söylemek mümkündür.

Antropojenik İklim Değişikliği Sonuçları

Verilerin analizi doğrultusunda elde edilen bu alt başlıktan hareketle katılımcılar, iklim değişikliğinin en önemli sonuçlarının mevsim değişikliği, doğanın dengesinin bozulması ve bunun sonucunda geri dönülmez bir tehlikenin içinde olduğumuzun vurgusunda bulunmuşlardır. Katılımcılar umutsuzluğun, geç kalmışlığın, çaresizliğin altını çizerek gelecek nesiller açısından endişe duyduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların 65 yaş ve üstü yaşlılardan oluşması, mevcut dönem ve önceki dönemlerin kıyaslanması açısından önemli deneyimler, görüşler elde etmemizi sağlamıştır. Katılımcılar, yeni nesillerin daha tüketim odaklı olmasının ve bunun sonucunda insan eylemlerinin kontrolsüz bir noktaya gelmesinin farkındalık açısından önemli olduğunu altını çizmişlerdir. K3 bu konuyla alakalı düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bir ormanı mı tercih edersiniz binaları mı? Binalar oksijen mi üretiyor? Hayır. Bunlar hep iklim krizini tetikledi. Bu insanlardaki kontrolsüzce tavırlar, çılgın tüketimler ve korkunç eylemler krizi tetikledi. Umarım bazı şeyler için geç kalınmaz.”(K3,Kadın,65 yaşında).

Var olan bu kriz ile nasıl mücadele edilmeli noktasında katılımcıların, endişeli olduklarını ve bunu için umutlarının pek olmadığını söylemek mümkündür. K5, umutsuz olanlardan biri. Ona göre:

“Burası sıcak memleket evet ama insanlar dikkat etmeli. Pek umudum yok. Düzelmez, insanlar eğitilmeli. Doğa bunca negatif birikime maruz kaldı. Karşılığını verecek mecbur. Ağaçlandırma yapmalıyız hem de çam ağacı olmalı. Başka elimizden bir şey gelmez sanki. Umudum yok. Çok geç kaldık çok. Bu saatten sonra iklimi kontrol edemezsin. Birikimi püskürtecek illa ki.”(K5,Kadın,87 yaşında).

Artan sıcak hava olayları ve buna bağlı olarak mevsim değişimleri Konyaaltı ilçesinde belirgin şekilde gözlemlenmektedir. Katılımcılardan elden edilen bilgiler ve deneyimler ile geçmiş yıllara görece son yıllarda Antalya'da yaz aylarının daha

kurak, nemli ve aşırı sıcak olduğunu söylemek mümkündür. Mevsimlerin vaktinde yaşanmadığını dile getiren katılımcılar, Antalya'da son yıllarda yaz aylarının daha geç başladığını, bahar aylarının artık yaşanmadığını ve kış aylarının ise ya kontrolsüz yağışlar ya da hiç yağış almaması şeklindeki değerlendirmeleriyle, bölgedeki mevsim değişikliğinin gözle görünür bir gerçeklik olduğunu dile getirmişlerdir.

Yaşlılar Açısından Etkisi

Hava koşullarının değişkenliği, bölgedeki yaşlılar açısından farklı etkilere yol açmaktadır. Huzurevlerindeki yaşlılar, engelli yaşlılar, yalnız yaşayan yaşlılar, bekar yaşlılar, bu krizin etkisiyle farklı sıkıntılar ile yüzleşmektedir. Buna karşın yaşanan iklim krizinin getirisiyle mücadele etme noktasında çözüm üretme mekanizmalarının olmaması önemli bir detay olarak göze çarpmaktadır. Hareket alanlarının kısıtlı oluşu, çözüm üretme yetkilerinin ellerinde olmaması, yaşa bağlı çeşitli sıkıntılar yüzünden çaresiz kalmalarından ötürü bu konu, yaşlılar açısından dikkatle ele alınmalıdır. Yaşlılar, çeşitli zorluklarla mücadele ederken, özellikle psikolojik olarak çaresizlik ve umutsuzluk duygularıyla karşılaşarak geri çekilme ve içe kapanma eğilimi gösterebilirler. Katılımcılardan elden edilen veriler değerlendirildiğinde, Antalya/Konyaaltı ilçesinde yaz aylarında yıllar içinde artan hava sıcaklıkları sebebiyle yaşlıların zorunlu izolasyon yaşadıklarını söylemek mümkündür. Halihazırda yaşa bağlı çeşitli sağlık problemleri yaşayan yaşlılar, artan sıcaklıklar nedeniyle yaşadıkları sağlık sorunlarının daha da artma riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Katılımcıların, Antalya/Konyaaltı ilçesinde sıcak havalardan nasıl ve ne şekilde etkilendikleri noktasında, yalnız yaşayan, hiç evlenmemiş ve engelli katılımcımız K3 şu şekilde cevap vermiştir:

“Çok nem olduğu için bir kere nefes almakta çok güçlük çekiyorum. Kalp çarpıntım var, tansiyon hastasıyım bundan dolayı sokağa çıkmıyorum.”(K3,Kadın,65 yaşında).

Bir başka engelli katılımcımız K4 ise benzer cevap vermiştir. Ona göre:

“Dizlerim sakat, belim kırıldı, platinim var açıkçası evde geçiriyorum. Hiçbir yere gidemiyorum inanın. Hava çok sıcak evde klimada kalıyorum.”(K4,Erkek,83 yaşında).

Sıcak havalarda sağlık sorunlarına değinen bir başka katılımcımız olan K6'nın yorumu ise şu şekildedir:

"Açıkçası sağlığımı çok etkiliyor. Klimada kalsam rahatsızlık veriyor. Sabah sahile gidiyorum ancak yine klima altına dönüyorum."(K6,Kadın,65 yaşında).

Huzurevlerindeki yaşlıların verileri değerlendirildiğinde katılımcılar, aşırı sıcaklıklara "katlanmak" zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, mevcut koşullarından dolayı hareket alanlarının kısıtlı olması ve gidecek yerleri olmaması sebebiyle aşırı sıcaklar karşısında bir çaresizlik hissi yaratmaktadır. Bu nokta, konunun dikkat çekilmesi açısından önemlidir. Huzurevinde yaşayan K7' nin cevabı şu şekildedir:

"Olumlu etkiliyor diyemem. Katlanmaktan başka bir seçeneğimiz yok ki. Özellikle biz yaşlılar burada katlanmak zorundayız sanki. Huzurevindeyim, çalışanlar da çok yoğun onlara da yük olmak istemiyorum. Pek dışarı çıkmıyorum maalesef. Her gün çıkmak isterim ama sağlığımda el vermiyor. Aşırı sıcak ve nem beni çok kötü etkiliyor. Tabi sosyal hayatım da olmuyor. Bol bol su içiyorum."(K7,Erkek,79 yaşında).

Yaşanan bu krizin yaşlılara etkisi sadece fiziksel boyutla sınırlı değildir. Katılımcıların görüşmeler esnasında kullandıkları kelimeler değerlendirildiğinde sık sık "umutsuzluk", "çaresizlik", "katlanmak zorunda kalmak", "gelecek nesiller için endişe duymak" vurguları gözlemlenen bir başka boyuttur. Bu nedenle, yaşlıların bir de psikolojik olarak tedirginlikleri göze çarpmaktadır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde hem yaşayan canlılar için hem gelecek kuşaklar için hem de gezegenimiz için umutsuzluk ve endişe duygularını beslemeleri sebebiyle yaşlıların psikolojik açıdan zorlandığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda, iklim krizinin ele alındığı sorularda engelli ve huzurevinde yaşayan K8 şu cevabı vermektedir:

"Bunları okuyorum ve psikolojim bozuluyor. Şahidim eskiden mevsimler yerindeydi. Tam zamanında yağış olur tam zamanında yaz gelirdi. Şimdi bakıyorum göller kuruyor, yeşil alanlar yanıyor, yok ediliyor, tarım alanları talan ediliyor. İnan bunları düşündükçe denge ve psikolojim bozuluyor."(K8,Kadın,66 yaşında).

Yaşlıların Sosyal Hayatı

Katılımcıların, yaz aylarındaki sosyal hayat ve aktiviteleri değerlendirildiğinde, bölgede artan sıcaklık ve nem oranları sebebiyle yaşlıların evden çıkmayarak, çeşitli serinleticiler ile yaz aylarını geçirdikleri gözlemlenmiştir. Katılımcıların, yıllar önceki deneyimlerine bakıldığında, bölgede yaz aylarında akşam saatlerinin nispeten daha serin ve tahammül edilebilir olduğunu, sosyal hayatlarının ise daha hareketli olduğunu söylemek mümkündür.

K6 yaz aylarındaki sosyal hayatını şu şekilde ifade etmiştir:

"Benim yaştakiler bu sıcakta plan yapamıyor işte. Hareketsiz kaldık. Önceden yürürdük, çarşıya giderdik, pazara giderdik ancak artık onu bile yapamıyoruz yaz boyunca."(K6,Kadın,65 yaşında).

87 yaşındaki katılımcımız K5 ise sosyal hayatlarındaki değişimi şu şekilde ifade etmiştir:

"Evde oturuyorum klimayı açıyorum. Sosyal hayat kalıyor mu? Ben bundan 10 yıl önce çıkar gezerdim yaz aylarında. Ama şimdi şu tıkkışık binalar yüzünden eve tıkanan biz olduk." (K5,Kadın,87 yaşında).

Yaz aylarındaki artan sıcaklık sebebiyle sosyal aktivitelerinin olmadığını dile getiren katılımcılarımız, bölgede yıllar önce yaz aylarında aktif olduklarını özellikle son yıllarda sıcaklıklardaki anormal değişim sebebiyle hareketsiz kaldıklarını dile getirmişlerdir. K6'nın benzer yorumu dikkat çekicidir.

"Önceden yürürdük buralarda. Ama şimdi yürüyemiyorum da. Yaşlıyız ancak bu bizim hareket kısıtlamamız anlamına gelmiyor. Eve kapanmaktan başka çare kalmıyor. Çünkü bu havalar sağlığımızı etkiliyor. Önceden akşamları serin olurdu ama şimdi klimasız yatılmaz. Ben astım hastasıyım birde, klimada rahatsız ediyorum."(K6,Kadın,65 yaşında).

Engelli, bekar ve yalnız yaşayan K3 yaz aylarındaki sosyal hayatını şu şekilde ifade etmiştir:

"Yazın genellikle evde kalıyorum. Klimayla yani, mümkün olduğu kadar dışarı çıkmamaya çalışıyorum. Çok nem olduğu için bir kere nefes almakta çok güçlük çekiyorum. Kalp çarpıntım var, tansiyon hastasıyım bundan dolayı sokağa çıkmıyorum."(K3,Kadın,65 yaşında).

Bir başka engelli erkek katılımcımız K4 ise benzer bir cevap vermiştir. Ona göre:

"Hiçbir yere gidemiyorum inanın. Hava çok sıcak evde klimada kalıyorum." (K4,Erkek,83 yaşında).

Huzurevindeki yaşlı katılımcılarımız açısından bu durum değerlendirildiğinde; mevcut durumlarından ötürü sorular, bölgenin değişimlerini, geçmişte yaz aylarında sosyal hayatlarının nasıl ve ne şekilde olduğunu öğrenmek açısından revize edilerek sorulmuştur.

Bu bağlamda geçmiş yıllarda bölgeyi sahil kasabasına benzeten K7, bölgenin geldiği noktayı şu

şekilde aktarmıştır:

"Ben bu yaz kadar sıcak ve nemli bir Antalya görmedim. Baya bir fark var önceki yıllara göre. Evet Antalya hep sıcaktı. Antalya, önceki yıllara göre çok kalabalık bir şehir oldu. Eskiden sahil kasabasıydı resmen bomboştu."(K7,Erkek,79 yaşında).

Huzurevinde bulunan engelli katılımcımız K8:

"Açıkçası Konyaaltı yeşilken birden apartmana boğuldu. Biz de içinde boğulduk ve farkında değiliz"(K8,Kadın,66 yaşında),

şeklindeki ifadeleriyle bölgenin değişimlerine değinmişlerdir. Huzurevine gelmeden önceki faaliyetlerini değerlendiren katılımcılarımız, bölgede yaz aylarında belirli saatlere değinerek önceden daha aktif olduklarını dile getirmişlerdir. Şimdiki zamanda ise yaz aylarını huzurevinin bahçesinde geçirdiklerini dile getiren katılımcılarımız, sıcaklıkların her saat diliminde boğucu olduğunu bu sebepten ötürü dışarı çıkmak istemediklerini eklemiştir.

Destinasyon Tercihleri

Katılımcılardan elde edilen veriler neticesinde göze çarpan en önemli detay, yaşlıların yaz aylarındaki destinasyon tercihlerinin yaylalara ve görece daha serin olarak kabul ettikleri serin memleketlerine giderek değerlendirdikleri göze çarpmaktadır. Özellikle yaşlı olmanın getirdiği bazı sıkıntılardan kaynaklı bölgedeki yoğun sıcak ve nem oranlarına tahammül edemediklerini ve çözüm olarak ya izolasyonu ya da yaylayı tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Buradaki en önemli detayın "mecburiyet" doğrultusunda olması çarpıcıdır. Katılımcılar, sıcak hava ile mücadele edemeyip söz gelimi bölgeden "kaçarak" yaz aylarını geçirmektedir. Bölgede 50 yıl yaşamış olan K5 destinasyon tercihini şu şekilde ifade etmiştir:

"Yaylaya, köyüme gidiyorum. Karadeniz hem de. Fındığa gidiyorum, gezmeye gidiyorum. Antalya'ya göre tertemiz ve serin. Sıcaktan kaçıyorum."(K5,Kadın,87 yaşında).

K2 ise zorunda kalarak gitme vurgusunu yapan bir başka katılımcımız ona göre:

"Mümkün olduğu kadar özellikle gözlemlediğim burada kalmayıp yaylalara kaçıyoruz, bu hep aslında bu

bölge insanı için gelenektir. Ancak son yıllarda zorunda kalarak da kaçıyoruz." (K2,Erkek,72 yaşında).

Yaşa bağlı çeşitli sıkıntılar yaşayan yaşlılar, artan hava sıcaklıkları ve nem oranlarından doğrudan etkilenen kırılgan gruplardır. Bu nedenle, yaz aylarındaki destinasyon tercihlerinin, kendi seçimlerinden ziyade hava şartlarının olumsuzluğundan kaynaklı şekillendiğini söylemek mümkündür.

Sonuç ve Öneriler

Çevre sorunları ve iklim değişiklikleri, toplumun en savunmasız gruplarını oluşturan bebekler, çocuklar, yaşlılar, kadınlar ve sağlık sorunları yaşayan kesimlerde artan ölüm vakalarına yol açmaktadır. Bu durumla birlikte, çevre sorunları ve iklim değişiklikleri; yoksulluk, zayıf yönetim ve sınırlı erişim gibi eşitsizlikler, çatışma ve kalkınma zorlukları gibi sorunları beraberinde getireceği öngörülmektedir. Bu durum, artan hastalık ve ölüm oranları, yükselen sıcaklığa bağlı olarak artan stres düzeyleri, temiz hava ve su kaynaklarına erişilememesi, artan beslenme sorunları, savunmasız gruplarda hastalıkların artışı ve ruh sağlığı sorunlarının artmasına sebep olabilmektedir (Alston, 2013). İklim krizinin en önemli tehdidi yaşam ve sağlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kriz yaşamı yok etmekle birlikte yaşam alanlarını ve tarımsal faaliyet alanlarını da yok ederek kişilerin geçim kaynaklarını ve yaşamın temellerini ortadan kaldırmaktadır. Krizin bu etkisi çeşitli insan etkinlikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle kırılgan grupların yaşam alanlarının ve sosyal hayatlarının kısıtlanmasının yanı sıra yaşam hakkının ihlali anlamına da gelmektedir (Roschmann, 2021, s. 1165-1166). Yakın gelecekte ulaşılması beklenen 1,5°C'lik küresel ısınma, bir dizi iklim tehdidine kaçınılmaz bir şekilde artan riskler getirerek ekosistemler ve insanlar için pek çok tehlike oluşturacaktır. Yaşlılar özellikle yaşa bağlı nedenlerle yaşadıkları birçok sağlık problemlerine karşın bu krizden en fazla etkilenecek kesimdir. İklim değişikliği hem çevresel krizi hem de sosyal krizi tetikleyecek bir etki düzeyine sahiptir. Ancak mevcut durum iklim krizinin daha karmaşık ve kontrol edilmesi zor bir hale geldiğini göstermektedir. Bu noktada risk altındaki kırılgan kesimlere yönelik artan yüksek güvenilirlik altında çalışmalar yürütülmesi önemlidir. İklim dayanıklı kalkınma, risk azaltmayı, eşitlik ve adaleti önceleyen bütüncül gelişim seçimlerinin, hükümetlerin, sivil toplumun ve özel sektörün ka-

rar alma süreçlerinde ve yönetim düzeylerinde, finansman ve eylemlerin entegrasyonu ile mümkündür. Uluslararası iş birliği ve hükümetlerin, sivil toplumla, eğitim kurumlarıyla, bilimsel faaliyet gösteren kurumlarla, medya ile yatırımcıları ve işletmelerle birlikte politikalar oluşturarak iklimle dayanıklı kalkınma, kadınlar, yaşlı nüfus, gençler, yerli halklar, yerel topluluklar ve etnik azınlıklar da dahil olmak üzere geleneksel olarak dışlanmış gruplarla ortaklıklar kurarak yüksek güvenilirliği en etkili hale getirmelidir. Bu ortaklıklar, politik liderlik, kurumlar, finansman kaynakları ve iklim hizmetleri, bilgi ve karar destek araçlarının (yüksek güven) etkin bir şekilde aktive edilmesiyle gerçekleştirilebilir (IPCC, Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability, 2022). Bu çalışmanın katılımcılarının seçiminde belirleyici faktör, bölgede uzun yıllar yaşamış olan yaşlıların tercih edilmesidir. Bu durum, bölgedeki değişimleri değerlendirirken önemli farklılıkların ortaya çıkmasını ve bölgenin değişimini dikkate alma olanağı sunmaktadır. Yerel yönetimlerin, özellikle Konyaaltı ilçesinde uzun süredir yaşamış olan yaşlı nüfusun yaşadığı deneyimlerden faydalananarak hareket etmesi ve bu deneyimlere dayanarak iklim kriziyle mücadelede artan şiddeti göz önünde bulundurarak önlemler alması önemlidir. Bu, mevcut iklim kriziyle mücadelede etkili bir yaklaşım olabilir. Politika geliştiriciler, özellikle yüksek risk altındaki grupları önceliklendirerek, iklim krizinin bu kesimlerdeki eşitsizlik sorunlarına çözüm getirme potansiyeline sahiptirler. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin, yaşlı nüfusun görüşlerini değerlendirmek üzere iş birliği yapması son derece etkili çözüm yollarını ortaya çıkarabilir. Bu işbirlik, yaşlı nüfusun yaşa bağlı sorunlarla mücadele etmelerine, olası afet risklerinde acil müdahalelere ve toplum içinde daha görünür olmalarını sağlamak için hak temelli ve adil bir yaklaşımla adımlar atılmasında da etkili olabilir. Bu noktada, yerel yönetimlerin konuya odaklanması ve harekete geçmesi, yaşlı nüfusun yaşadığı hak kayıplarını kısmen telafi etme fırsatı yaratabilir.

Kaynakça

Akış, A. G., & Yaylagül, N. K. (2020). Yaşam Seyri Perspektifi ve Yaşlılık. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 292-293.

Aksoydan, E. (2020). Sürdürülebilirlik Ve İklim Değişikliği. E. Aksoydan içinde, *Sürdürülebilir Yaşam Rehberi*. İstanbul: Tohum Yayıncılık.

Alston, M. (2013). Women and adaptation. *WIREs Climate Change*, 351-358.

Arun, Ö. (2016). Çağdaş Türkiye'de Yaşlılık ve Eşitsizlik. *Mediterranean Journal of Humanities*, 29.

Arun, Ö. (2018). Arayışlar: Türkiye'nin Yaşlanma Serüveni. *Yaşlanmayı Aşmak*, 7-20.

Arun, Ö., & Karademir Arun, B. (2023). *İklim Değişikliği Kaynaklı Afetler ve Türkiye'de Yaşlı Hakları*. Antalya: Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları.

Arun, Ö., Karademir Arun, B., & Kocabıyık, S. (2021). *Türkiye'de İklim Değişikliğinin Yaşlı Hakları Üzerine Etkisi*. Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları.

Bakanlığı, T. C. (2023). *Yaşlı Hakları Ulusal Eylem Planı*. Eylül 23, 2023 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: https://aile.gov.tr/media/133624/yasli_haklari_ulusa_eylem_plani.pdf adresinden alındı

Demirbaş, H. (2018). Yaşlılıkta Sosyal İlişkiler. *Temel Gerontoloji: Yaşlılığa Çok Yönlü Bakış Kitabı* (s. 118-133). içinde Ankara: Hedef Yayıncılık.

IPCC. (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*.

IPCC. (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Cenevre.

Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü, D. M. (2017). *Köppen İklim Sınıflandırmasına Göre Türkiye İklimi raporu*. Ankara.

Oğlak, S. (2018). 21. Yüzyılda Yaşlanma ve Aktif Yaşlanma. *Temel Gerontoloji: Yaşlılığa Çok Yönlü Bakış Kitabı*. (s. 223). içinde Ankara: Hedef Yayıncılık.

Roschmann, C. (2021). Climate Change and Human Rights. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1165-1166.

Senexizleme. (2023). *Yaşlılara Yönelik Şiddet ve İhlallerin İzlenmesi: Temmuz Ayı*. Antalya: Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları.

Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research : Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. California: Sage Publications.

Türkeş, M. (1997). Hava ve İklim Kavramları Üzerine. *TÜ-BİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*, 36-37.

Vaizoğlu, S., & Abuduxike, G. (2022). Yaşlılık ve İklim Krizi. *İklim ve Sağlık* (s. 9-43). içinde Ankara: Türkiye Klinikleri.

Climate Change (2022). *Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.*

